

Masă rotundă la "Scena"

Comedia

în tristețea tranziției

Participă:

Dumitru Solomon, Tudor Popescu, Ion Lucian, Dan Silviu Boerescu, Virgil Ogășanu, Magdalena Boiangiu, Alexandru Tocilescu

foto: Dragoș Cristescu

Dumitru Solomon: Unii sunt de părere că este imoral să râdem acum, în plină tristețe a tranziției, când oamenii o duc parcă din ce în ce mai rău. Alții, dimpotrivă, consideră că abia acum trebuie să râdem, ca să depășim momentul critic, cu atât mai mult cu cât avem de ce râde în jurul nostru. Prin urmare, e necesară sau, mai bine spus, e oportună comedia în zilele noastre, ori nu? Dar, mai întâi, avem sau nu avem comedie? Avem prea multă sau prea puțină? E bine să ne concentrăm sau e bine să ne relaxăm?

Dulcea ipocrizie a dragostei pentru comedie

Tudor Popescu: Da, e prea multă comedie, dar nu pe scenă, ci în viață. Cred că se impune o diferențiere: la ce fel de comedie ne referim? Unii vorbesc despre o comedie care trebuie să gâdile sub gușă, să-i relaxeze pe oamenii prea osteniți. Eu aș vrea să vorbim despre comedia satirică, ofensivă, care vrea și trebuie să spună ceva în această societate. Îmi aduc aminte că la un spectacol cu **Dulcea ipocrizie a**

bărbatului matur, înainte de 1989, Valentin Silvestru a râs cu hohote și pe urmă mi-a zis: "De la tine aștept altceva... Asta e, de fapt, o comedie de bulevard". După '89, m-a întrebat: "Nu mai joacă nimeni **Dulcea ipocrizie**? I-am răspuns: "Cum, tocmai piesa aia bulevardieră?" "De alte lucruri era nevoie atunci, altele erau vremurile." Eu cred că este nevoie în continuare de o comedie vitriolantă. Adevărata comedie își găsește drumul între ostilitatea celor care o detestă din principiu și imensa simpatie a oamenilor care doresc să râdă. Satira trebuie să

distreze, divertismentul nu se poate lipsi de satiră. Problema e de doză. O comedie așa-zis boulevardieră se scrie mult mai greu decât alte piese..

D.S.: Iar o farsă are reguli și forme fixe, ca un sonet.

T.P.: Cred că ar fi bine ca noi să facem ceva pentru a promova comedia, boulevardieră sau satirică...

D.S.: Noi, aici, nu putem să facem nimic, putem doar să constatăm...

Ion Lucian: Să tragem, cum se zice, un semnal de alarmă...

T.P.: Dacă s-ar strânge toți comediografilor laolaltă, găsindu-și un impresar... un agent literar... Eu i-aș pune la dispoziție patruzeci de piese.

Dan Silviu Boerescu: Combinația ar funcționa într-un circuit existent. În Occident, un impresar care are patruzeci de piese discută cu patru sute de teatre. Acolo cererea este mai mare decât oferta, pe când la noi e invers.

Tudor Popescu

pus să monteze acum o comedie românească.

IL: Eu sunt un regizor care citește piese, unele îmi și plac și atunci sunt solicitat să le găsec un loc de reprezentare. Aici se rupe firul! Te duci la un director de teatru, îi dai piesa pe care tu ai început să o iubești și el îți răspunde: "Dar e românească, clar... știți, noi avem programul făcut pentru anul acesta..."

Ca să râdem, trebuie să avem un proiect în acest sens

D.S.B.: Toate instituțiile artistice și culturale fac acum proiecte. Poate că la un moment dat se va simți și nevoia unui proiect de comedie autohtonă, proiect care să acopere o întreagă stagiune. Totuși, trebuie să ținem seama de faptul că la noi, în ultimii ani, contextul mediatic s-a modificat

în chip și dramatic, și comic: concurența este uriașă, sunt treizeci de canale TV, sunt mii de alte posibilități de a te distra, așa că teatrul și comedia trebuie să găsească modalități de adevare la momentul actual.

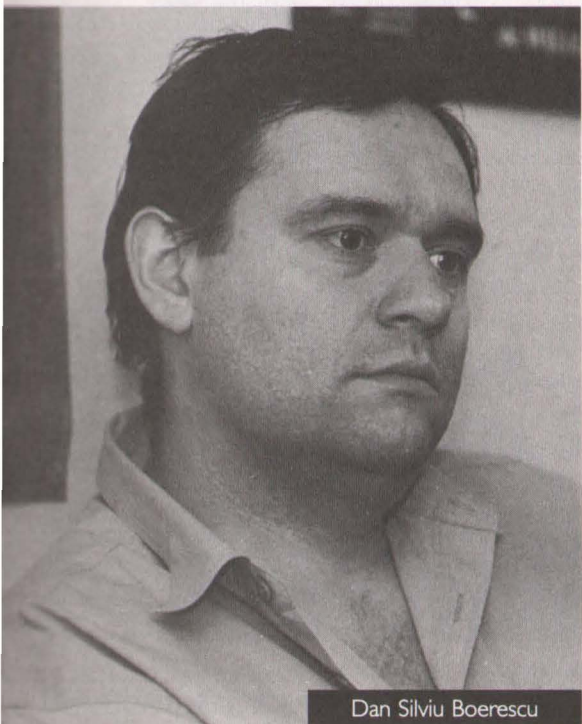
Magdalena Bolangiu: Râvna televiziunilor particulare de a

introduce la ore de maximă audiență comedie românească de actualitate (în forma ei cea mai scurtă — scheciul) dovedește că publicul are nevoie de comedie, de un unghi comic de abordare a realității. Probabil că scena profesionistă trebuie să-și propună alte modalități de sintetizare a realității decât "Chestiunea zilei".

D.S.B.: Nu s-a inventat încă genul care să aibă și valoare estetică, și același impact.

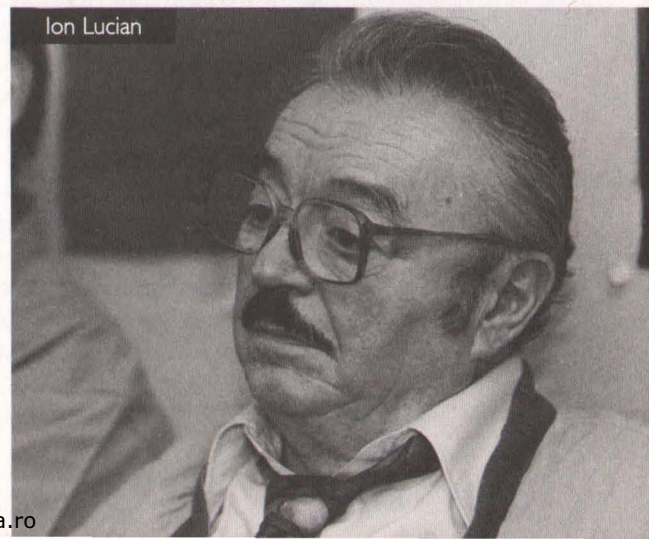
Alexandru Tocilescu: "Chestiunea zilei" e o formă de cabaret politic și faptul că e zilnică și elaborată la cald îi acordă un anumit statut. Dacă e să emitem o judecată, trupa de acolo trebuie comparată cu "Divertis" și cu "Vacanța mare", nu cu producțiile scenice. E o formă de cultură populară, care impune anumite legi și criterii.

D.S.: Intră cumva în contradicție cu cele ale culturii "culte"?

Dan Silviu Boerescu

D.S.: Drumul către teatru este mai "astupat" decât cel către autor. Pentru ca o piesă să fie montată într-un teatru, ea trebuie să placă și directorului, și secretarului literar, și regizorului. Și probabil că aici cărarea se îngustează complet: e foarte greu să găsești un regizor dis-

Ion Lucian

Virgil Ogășanu

D.S.B.: Teoretic, ar trebui să se stimuleze reciproc.

M.B.: Nu am impresia că se stimulează sau că se jenează. Evoluează paralel, pentru publicuri diferite.

I.L.: Să vă povestesc o întâmplare. Era pe la începuturile Teatrului de Comedie. Se juca **Platonov**, cu Amza Pellea în rolul titular. La ieșirea publicului, am auzit următoarea conversație: El: "Ai spus că venim să-l vedem pe Nea Mărin și uite la ce m-ai adus". Nea Mărin l-a ocultat pe actorul care a fost Amza Pellea. Să nu se întâmple același lucru cu comedia românească...

D.S.: Nici o țară nu-și face legile după cei care trec ilegal frontiera. În general, oamenii se duc acolo unde așteptările lor sunt satisfăcute. La Teatrul de Comedie, la **Pălăria** pusă de Horațiu Mălăele, biletele sunt vândute cu o săptămână înainte.

A.T.: Și nu v-a părut rău de cantitatea de fantezie și de talent investită în nimic? Oricât am plânge noi după publicul de dinainte de '89, martor al căutărilor și opțiunilor noastre, trebuie să recunoaștem că acum s-a format un alt public. Sunt oameni tineri, sensibili și inteligenți.

Faptul că biletele pentru Festivalul "Enescu" din septembrie s-au terminat în iulie este un semn care ar trebui să ne spună ceva. Există o continuitate a aspirației către valoare, chiar dacă generațiile se schimbă.

Banii și valoarea lor în teatru

T.P.: Deși convenția a fost să nu vorbim despre piesele noastre, vreau să vă povestesc o experiență a mea cu teatrul din Ploiești: acolo mi se joacă o piesă de vreo două-trei stagiuni. Și când i-am întrebat care este explicația acestei longevități (deși, bineînțeles, nu mi-au trimis nici un ban pentru drepturile de autor!) mi-au răspuns că, după ce celelalte spectacole își epuizează publicul, programează piesa mea ca să mai obțină niște bani. Vreau să spun că spectatorul nu fuge de piesa românească.

D.S.: Asta nu l-a împiedicat totuși pe directorul teatrului din Ploiești să afirme, într-o discuție care a avut loc cu ceva timp în urmă, că spectatorul român nu mai are apetență pentru piesele autohtone.

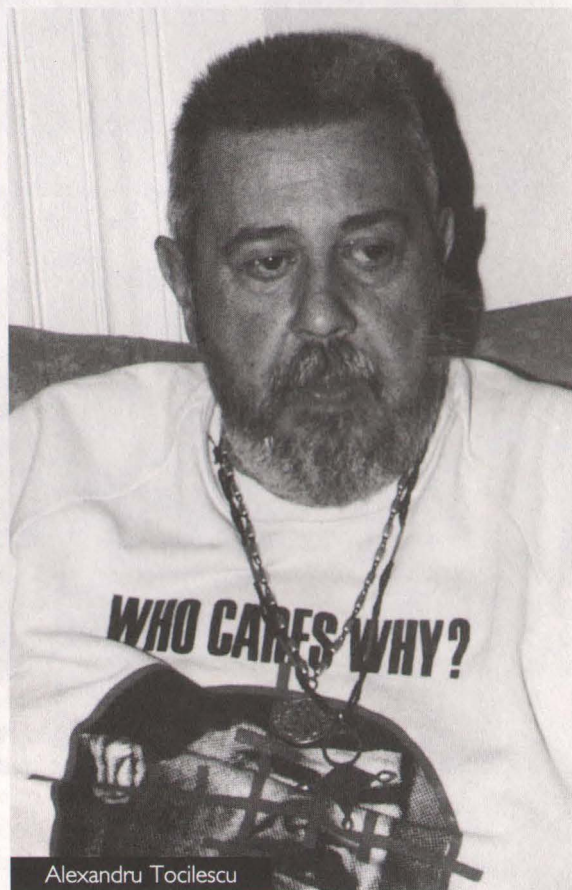
I.L.: Realitatea e ceva mai complicată: eu am montat de curând **Fata morgana** la teatrul din Buzău. Când sala este plină, publicul este în delir. Dar se obține greu o sală plină, pentru că peste jumătate din locuitorii adulți din Buzău sunt în șomaj. Și nu prea mai au bani de distracții, oricât de ieftine ar fi acelea. Când rostim cuvântul "public", trebuie să ne gândim și la aceștia, și la cei care pot da 50 000 de lei pentru **Richard al II-lea**, ca să vadă spectacolul, dar și ca să fie văzuți acolo.

D.S.B.: Dacă toate spectacolele ar beneficia de publicitatea de care s-a bucurat **Richard**...

Virgil Ogășanu: Există tendința de a se aborda repertoriul universal foarte cunoscut,

tendință explicabilă prin faptul că aceste piese nu prea mai au nevoie de publicitate (li s-a făcut de-a lungul secolelor), iar spectacolele pot fi duse în lume în străinătate, pot participa la festivaluri. Comedia românească de actualitate poate părea prea mică pentru un proiect important. Parcă au dispărut și regizorii care să iubească într-adevăr comedia, așa cum a iubit-o Valeriu Moiescu, de pildă.

A.T.: Nu există regizori de comedie și regizori de dramă, tot așa cum nu există dirijori de "allegro" și dirijori de "andante". În comedie îți rupi gâtul mai ușor, pentru că lacunele de gust sunt mai vizibile. Măsura tre-

Alexandru Tocilescu

buie să fie famaceutic exactă. Comedia trebuie ținută în frâu, trebuie construită, iar regizorul trebuie să-i stăpânească legile. Nu se râde, oricât de comici sunt actorii și oricât de comic e textul, dacă punerea în scenă nu îi valorifică.

V.O.: În așteptarea capodopelor, trebuie menținut interesul. Cât am fost director la "Bulandra" s-a montat **Som-**

norocoasa aventură de Teodor Mazilu, **Casa evantai** de Marin Sorescu... Nu discut calitatea spectacolelor, dar lumea venea și râdea.

MB: Cu **Somnoroasa aventură** s-a încercat o actualizare străină de stilistica piesei.

AT: Și piesa s-a răzbunat. Piese bune se răzbună întotdeauna atunci când sunt trădate.

Invitarul problemelor discutate la acea amiază începută

pe o temperatură toridă și terminată în zgomotul furtunii a fost mult mai vast: fascinaț exercitată de numele străine și postmodernism, "șopârlele" și stilul eclectic, întâmplări mai mult sau mai puțin hazlii legate de soarta comediilor. În capitalism ca și în comunism, în tranziție și în post-tranziție comedia face parte din coșul zilnic și fiecare și-o dobândește după puterea pungi și a minții. Noi n-am putut constata decât

că de oriunde ai trage firul, el se înnoadă în același ghem al absenței unor reglementări în pas cu necesitățile vieții. Problemele comediei, împreună cu cele ale dramei și tragediei, alcătuiesc teatrul românesc și ele nu pot fi izolate nici măcar de dragul studiului. Noi, la revista "Scena", ne-am distrat bine. Cei care nu au dorit sau nu au putut să ni se alăture ne-au trimis contribuț lor în scris. Lista rămâne deschisă.

Am primit în scris:

Nu e nimic de răs

Orice vremuri sunt propice comediei. Cea mai bună dovadă este aceea că s-au scris comedii și în epoci foarte întunecate. Prin ele autorul și publicul reușesc deopotrivă să evite în-nebunirea care ar surveni dacă lucrurile ar fi privite fără umor. Prin comedie, autorul de

umoristice, satirice. În schimb, comedia pură, făcută spre râsul publicului, continuă să existe. Poate și pentru că succesul unei comedii este mai probabil decât al unei drame.

Se poate acredita ideea că o comedie este "în principiu" mai ușor de scris, de regizat, de jucat. "În principiu" – poate. În practică nu este deloc așa. De dovezi vii în sensul acesta sunt pline, dacă nu scenele noastre, măcar volumele de teatru mai mult sau mai puțin premiate de difente instanțe la fel de competente precum erau doctorii din vremea lui Molière.

Da, acesta este crudul adevăr. Disponibilitatea teatrelor și a publicului pentru comedii, mulțimea de subiecte și de personaje care mișună împrejurul nostru, gata oricând să intre într-o piesă comică, nu rezolvă de la sine nimic. Aș afirma, cu durere mult amplificată de inutilitatea propriilor mele strădanii, că după anul 1990 această "țară tristă" a rămas și "goală de umor": nu s-a scris nici măcar o comedie cel puțin onorabilă.

Cauzele vor fi fiind și dintre cele abisale, nu știu. Eu o să enumăr doar vreo câteva, mai de suprafață. Întâi: autorii, căpătând libertate de la cenzură, s-au apucat să-și rezolve cu grabire obsesiile grave. Apoi: comediografii "de meserie" ai epocii revolute erau niște nenorociți bufoni de curte care se făceau că râd la comandă de ce li se ordonă. În fine: gustul public în materie de umor este atât de mizerabil încât, făcându-i concesii, unii scriitori s-au umplut de rușine, urmați îndeaproape de regizori care, montând chiar comedii mai vechi, "verificate", au căzut la vulgaritate și stupiditate. Trebuie notat că "glumele" de prin scheciuri arătate pe însuși postul național de televiziune la revelioane sau alte triste împrejurări au atins cote

incredibile ale prostului-gust.

Dau dreptate unui încercat regizor cu care-mi place mult să stau de vorbă măcar că (sau poate mai ales pentru că) mi-a refuzat foarte prietenos toate textele. Zicea el: pomind de la personajele și situațiile tranziției, o comedie de actualitate, fără mari pretenții de filosofie dar cu scriitura din **Titanic vals**, **Mitică Popescu** sau **Ultima oră**, ar face fericit un teatru și bogat pe autor. Cum spuneam, dreptate-i dau. Cine s-o joace, iată, încă s-ar mai găsi. Dar cine s-o scrie? Eu? C'ești copil?!

Aici e și o problemă de manageriat. În alte țări; chiar nu mult mai pricopsite (Grecia, Iugoslavia), există sistemul comisionării pieselor. Cred că numai la noi și în Albania nu există. Adică teatrele tocmeșc autorul dinainte, cu banii jos. Dacă piesa nu se joacă, omul rămâne cu paralele de pomire, dar nu ia tantieme. Cred că teatrele, care își permit uneori să plătească onorarii fabuloase te-miri-cui, ar putea comisiona comedii de actualitate.

Din 25 de teatre ce ar face-o pentru 25 de autori, am căpăta cele 3-4 comedii dorite de public. Să nu se uite în această ecuație că banii teatrelor aparțin de fapt tot contribuabililor domici să se distreze și să plătească mai mult pe bilete venind să vadă comedie.

Ca peste tot, capete de manageri avem, ba cică ar fi și o facultate de teatrologie unde s-ar pregăti (chiar și) asemenea persoane. Dacă în recipientele respective se va putea pune și ceva conținut...

Nu că aș vrea să-i scuz pe iubiții mei confrăți, autori dramatice, dar dificultatea de a-ți vedea o piesă jucată și plătită cumsecade te îndeamnă la tristețe adâncă și, abătut fiind, cu lacrimile-n ochi și vântul în buzunare, cum să mai ai chef de comedii?

Horia Gârbea privind cu tristețe la comedia românească

teatru, cel mai adesea un refuzat al soartei și-al bogăției artei oficiale, își află complici în sală pentru a râde de cei care au puterea și conturile grase, dar sunt ticăloși, proști, ridicoli.

În cazul nostru, așa cum ne-a prezis cu gura sa pocită Caragiale, s-ar zice că avem mai multe motive să plângem, întrucât înaintașii "au răs destul". Dar asta e numai o aparență. Fiecare generație poate să transfere plânsul celei următoare, crezând că ea "a răs destul". Chiar aici stă secretul permanenței genului comic.

Teatrul contemporan de la noi și, după câte am știință, din alte țări refuză tragedia pură, preferând să introducă în piesele cele mai sumbre accente ironice,

Horia Gârbea